

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	Təhsilin fəlsəfi və sosioloji əsasları
	Departament	Təhsil
	Proqram	Magistr
	Tədris semestri	2026/2027-ci tədris ilinin payız semestri
	Fənni tədris edən müəllim	Zaur Rəşidov
	E-mail:	zaur20@mail.ru
	Telefon:	0555602053
	Mühazirə otağı/Cədvəl	(Cümə axşamı, saat 18:40-21:00)
	Məsləhət saatları	Tələbələrle razılaşdırılan vaxtlarda
Prerekvizitlər	yoxdur	
Tədris dili	Azərbaycan dili	
Fənnin növü	məcburi	
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	Əsas dərsliklər 1. Classic and Contemporary Readings in the Philosophy of Education. Second Edition. (2012). Steven M. Cahn. New York Oxford: Oxford University Press 2. Copleston, F. (1993). History of Philosophy. Vol.1. Greece and Rome From the Pre-Socratics to Plotinus. New York: An Image Book 3. Copleston, F. (1993). History of Philosophy. Vol.2. Medieval Philosophy. New York: An Image Book 4. Copleston, F. (1993). History of Philosophy. Vol.3. Late Medieval and Renaissance Philosophy. New York: An Image Book 5. Copleston, F. (1994). History of Philosophy. Vol.4. Modern Philosophy: From Descartes to Leibniz. New York: An Image Book 6. Copleston, F. (1964). History of Philosophy. Vol.5. Modern Philosophy: The British Philosophers Part 1. Hobbes to Paley. New York: An Image Book 7. Copleston, F. (1994). History of Philosophy. Vol.6. Modern Philosophy: From the French Enlightenment to Kant. New York: An Image Book 8. Copleston, F. (1994). History of Philosophy. Vol.7. Modern Philosophy: From the Post-Kantian Idealists to Marx, Kierkegaard, and Nietzsche. New York: An Image Book 9. Copleston, F. (1994). History of Philosophy. Vol.8. Modern Philosophy: Empiricism, Idealism, and Pragmatism in Britain and America. New York: An Image Book 10. Copleston, F. (1994). History of Philosophy. Vol.9. Modern Philosophy: From the French Revolution to Sartre, Camus, and Levi-Strauss. New York: An Image Book Əlavə ədəbiyyat 11. The Blackwell Guide to the Philosophy of Education. (2003). Edited by Nigel Blake, Paul Smeyers, Richard Smith, and Paul Standish. Malden: Blackwell Publishing Ltd, 12. Fakhry, M.A. (2004). History of Islamic Philosophy. New York: Columbia	

	University Press 13. Rəşidov, Z. (2026). Antik yunan fəlsəfəsində Sokrataqədərki dövrün tədqiqi: A.O.Makovelskinin əsərləri əsasında. Bakı: "Bəxtiyar-4" nəşriyyatı Qeyd 1: Tələbələrə paylaşılan həftəlik dərs vəsaitləri ingilis dilindən Azərbaycan dilinə tərcümə ediləcək.
Kursun təsviri	"Təhsilin fəlsəfi və sosioloji əsasları" fənni magistratura pilləsində təhsil alan tələbələrə ixtisaslarını daha sistemli qaydada mənimsəməyə və ixtisasın nəzəri elmi əsaslarını bir qədər də möhkəmləndirməyə kömək edir. Müasir fəlsəfənin əsas istiqamətlərindən biri olan "Təhsil fəlsəfəsi"nin (Philosophy of education) başlıca məqsədi, təhsilin məqsədəuyğun şəkildə təşkili və qazanılan biliklərin inkişaf etdirilməsi prosesinin fəlsəfi xüsusiyyətlərini təyin etməkdən ibarətdir. "Təhsilin fəlsəfi və sosioloji əsasları" fənni təhsil problemlərini daha aydın şəkildə və məntiqi əsaslarda analiz etmək bacarıqları formalaşdırır. Müasir dünyada təhsilin qazandırdığı üstünlüklər haqqında ümumi fəlsəfi mənzərənin təməlləndirilməsinə imkan verir. Bu fənn müasir tədris metodları ilə tədris proqramlarının daha adekvat şəkildə, eləcə də, fəlsəfi cəhətdən əsaslandırılmış formada tərtib edilməsi baxımından da nəzəri baza rolunda çıxış edə bilər. Günümüzdə daha çox praktiki yönümlü olan müasir tədris prosesinə, lazımi nəzəri istiqamət verərək, onun daha məqsədəuyğun təşkilinə kömək edir. "Təhsilin fəlsəfi və sosioloji əsasları" fənni bütövlükdə təhsil prosesi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən; tənqidi təfəkkürün inkişafı, əxlaqi davranış qaydalarının nizamlanması və sosial kommunikasiyanın yüksəldilməsi kimi məsələlərə də öz töhfəsini verir. Bu kimi mühüm faktorların vərdiş halı almasına şərait yaradır. Qeyd edilən məziyyətlərindən irəli gələrək "Təhsilin fəlsəfi və sosioloji əsasları" fənni təlim-tərbiyə prosesinə bilavasitə dəyərlər müttəvisindən çıxış edərək münasibət göstərməkdə yardımçı olur. Bu kimi vacib məqamları nəzərə alaraq "Təhsilin fəlsəfi və sosioloji əsasları" fənninin fəlsəfə tarixinin dövrləşməsi kontekstində öyrənilməsi və tədrisi də xüsusi aktuallıq kəsb edir.
Kursun məqsədləri	"Təhsilin fəlsəfi və sosioloji əsasları" fənninin əsas məqsədi magistrlara ümumilikdə təhsil prosesinin tarixi inkişaf dinamikası, onun bəşəri mahiyyəti və fəlsəfi əsaslarını izah etməkdən ibarətdir. Bu fənn davamlı olaraq baş verən proses qismində təhsilin önəmini düzgün anlamaq, problemlərin həllində uğurlu olmaq, tənqidi təfəkkürə əsaslanmaq, prosesin gedişində əxlaqi davranışları gözləmək və sosial ünsiyyət qabiliyyətini möhkəmləndirməyi hədəfləyir. Daha geniş mənada məqsəd, ümumilikdə idraki prosesin xüsusi bir davamı kimi təhsili, daha fəlsəfi şəkildə dəyərləndirmək bacarıqları formalaşdırmaqdan ibarətdir. Fənn magistrlara: Düşüncələrini daha dolğun, məntiqi cəhətdən əsaslı və fəlsəfi müstəvidə formalaşdırmaq; Təhsil prosesi üçün vacib amil olan şəxsi analitik imkanlarını daha da təkmilləşdirmək; Fəlsəfənin ümumiləşdirici prinsiplərinin üstünlükləri barədə məlumatlanmaq;

	Ümumi dünyagörüşünü genişləndirərək intellektual cəhətdən inkişaf etmək; Əxlaqi və mənəvi keyfiyyətlərini bir qədər də inkişaf etdirmək; Bütövlükdə elm üçün vacib olan tənqidi düşüncədən çıxış etmək;		
Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Fənni uğurla başa vuran magistr: Analitik düşüncə imkanlarını artıracaq; İntellektual cəhətdən inkişaf edəcək; Əxlaqi keyfiyyətlərini daha da təkmilləşdirəcək qazanmaq; Tənqidi düşüncə qabiliyyətlərini inkişaf etdirəcək; Təhsil prosesində üzləşdiyi problemlərə münasibətdə daha çevik olacaq;		
Tədris metodları	Məşğələ		x
	Qrup müzakirəsi		x
	Praktiki tapşırıqlar		x
	Praktiki məsələnin təhlili		x
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Yoxlama (quiz)		5
	Tapşırıq		10
	Davamiyyət		5
	Aktivlik		10
	Aralıq imtahanı		35
	Final imtahanı		35
	Yekun		100
Tədris qaydaları	1. Həftəlik praktiki və analitik tapşırıqlar – 10 bal Həftəlik tapşırıqlar tələbələrin dərstdə öyrəndikləri anlayış və təhlil üsullarını konkret tədqiqat materialları üzərində tətbiq etməsinə yönəldiləcək. Tapşırıqlar mənbələrin seçilməsi və müqayisəsi, məlumatların sistemləşdirilməsi, elmi mətnlərin təhlili, tarixi sənədlərin və ədəbi materialların araşdırılması, eləcə də nəticələrin əsaslandırılması kimi fəaliyyətləri əhatə edəcək. Tapşırıqların əsas məqsədi tələbələrin məlumatı sadəcə toplamasını deyil, onu təhlil etməsini və təhlildən əsaslandırılmış nəticə çıxarmasını təmin etməkdir. Həftəlik tapşırıqlar ayrı-ayrı fəaliyyətlər şəklində veriləcək və semestr ərzində toplanan nəticələr əsasında qiymətləndiriləcək. Qiymətləndirmə zamanı nəzərə alınacaq əsas meyarlar: • Tapşırığın mövzuya uyğun yerinə yetirilməsi; • məlumat və mənbələrin düzgün seçilməsi; • təhlilin məntiqi və əsaslandırılması; • müqayisə və ümumiləşdirmənin keyfiyyəti; • nəticələrin aydın təqdim edilməsi.		

2. Qrup şəklində tədqiqat tapşırığı və təqdimat – 10 bal

Qrup tədqiqat tapşırığının məqsədi tələbələrin müəyyən bir mövzu üzrə müxtəlif mənbələrdən məlumat toplaması, həmin məlumatları sistemləşdirməsi, təhlil etməsi və əldə etdiyi nəticələri əsaslandırılmış şəkildə təqdim etməsidir. Tədqiqat mövzusu təhsil tarixi və nəzəriyyəsi, Azərbaycan ədəbiyyatı və ya digər humanitar istiqamətlərlə əlaqəli seçilə bilər.

Qrup işi semestr ərzində mərhələli şəkildə həyata keçiriləcək. Tələbələr əvvəlcə tədqiqat mövzusunı və əsas sualı müəyyənləşdirəcək, daha sonra müvafiq mənbələri seçəcək, məlumatları sistemləşdirəcək və təhlil edəcəklər. Son mərhələdə əldə olunan nəticələr ümumiləşdiriləcək və qrup tərəfindən təqdim ediləcək.

Qrup tədqiqatının mərhələləri:

- Mövzunun və tədqiqat sualının müəyyənləşdirilməsi – 2 bal;
- mənbələrin axtarılması və seçilməsi – 2 bal;
- məlumatların toplanması və sistemləşdirilməsi – 2 bal;
- məlumatların təhlili və müqayisəsi – 2 bal;
- nəticələrin formalaşdırılması və yekun təqdimat – 2 bal.

Qiymətləndirmə meyarları:

- Tədqiqat mövzusunun və sualının düzgün müəyyənləşdirilməsi – 2 bal;
- mənbələrin seçilməsi və istifadəsi – 2 bal;
- məlumatların sistemləşdirilməsi və təhlili – 2 bal;
- nəticələrin əsaslandırılması – 2 bal;
- yekun təqdimat və qrup işində iştirak – 2 bal.

3. Praktiki statistik təhlil tapşırığı – 5 bal

Praktiki statistik təhlil tapşırığının məqsədi tələbələrin kəmiyyət məlumatları ilə işləmək və müxtəlif statistik proqramlardan istifadə etməklə əsas statistik təhlilləri aparmaq bacarığını inkişaf etdirməkdir.

Tapşırıq zamanı tələbələr verilmiş məlumat bazasını təhlil edəcək, məlumatları hazırlayacaq, uyğun statistik göstəriciləri müəyyənləşdirəcək və nəticələri cədvəl və ya qrafik şəklində təqdim edəcəklər. Tələbədən əldə etdiyi statistik nəticəni sadəcə göstərməsi deyil, onun tədqiqat baxımından nə ifadə etdiyini izah etməsi tələb olunacaq.

Qiymətləndirmə meyarları:

- Məlumatların düzgün hazırlanması – 1 bal;

- uyğun statistik təhlil üsulunun seçilməsi – 1 bal;
- statistik təhlilin düzgün aparılması – 1 bal;
- nəticələrin düzgün şərh edilməsi – 1 bal;
- nəticələrin təqdimatı – 1 bal.

4. Dərsə davamiyyət – 5 bal

Davamiyyət tələbənin dərslərdə müntəzəm iştirakını və tədris prosesinə məsuliyyətli yanaşmasını əks etdirəcək. Qiymətləndirmə zamanı tələbənin dərslərdə iştirakı və dərs prosesində iştirak etməsi nəzərə alınacaq.

5. Aralıq imtahanı – 35 bal

Aralıq imtahan fənnin ilk hissəsində öyrənilən mövzular üzrə tələbələrin bilik və analitik bacarıqlarını qiymətləndirəcək. İmtahanda tədqiqat analitikasının əsas anlayışları, tədqiqat sualı ilə məlumat arasındakı əlaqə, elmi mənbələrin axtarılması və seçilməsi, məlumatların sistemləşdirilməsi, elmi mətnlərin təhlili, mənbələrin müqayisəsi və sistemə ədəbiyyat axtarışı ilə bağlı nəzəri və praktiki tapşırıqlar yer alacaq.

6. Final imtahanı – 35 bal

Final imtahan fənnin ikinci hissəsində əldə olunan bilik və bacarıqları qiymətləndirəcək. İmtahanda statistik məlumatların təhlili, qrupların müqayisəsi, dəyişənlər arasındakı əlaqələrin müəyyənəndirilməsi, mətn və tarixi sənədlərin təhlili, keyfiyyət məlumatlarının kodlaşdırılması və tematik təhlili, həmçinin müxtəlif məlumatlardan əldə olunan nəticələrin müqayisəsi və ümumiləşdirilməsi ilə bağlı nəzəri və praktiki tapşırıqlar yer alacaq.

Qeyd 1: Tapşırıqların təqdim edilməsi Bütün fərdi və qrup tapşırıqları müəyyən edilmiş son tarixə qədər təqdim ediləcək. Tapşırığın təqdim olunması zamanı tələbənin adı, qrup nömrəsi və tapşırığın adı qeyd edilməlidir. Məsələn: “Qədim dövr fəlsəfəsində təhsil məsələləri – Zaur Rəşidov”.

Qrup tapşırıqlarında isə qrupun adı və ya nömrəsi də göstərilməlidir.

Məsələn: “Qədim dövr fəlsəfəsində təhsil məsələləri – Qrup A”.

Qeyd 2: Statistik proqramlardan istifadə

Statistik təhlil tələbənin istifadə etdiyi proqramdan asılı olmayaraq qiymətləndiriləcək. Əsas diqqət proqramın özünə deyil, məlumatların düzgün hazırlanmasına, uyğun statistik üsulun seçilməsinə, təhlilin düzgün aparılmasına

və nəticələrin düzgün şərh edilməsinə yönəldiləcək. Qeyd 3: Akademik dürüstlük Bütün tapşırıqlar tələbənin öz analitik fəaliyyətini əks etdirməlidir. İstifadə olunan elmi mənbələr düzgün şəkildə göstərilməli və başqasının fikri və ya hazırladığı material mənimsənilməməlidir. Qeyd 4: Generativ süni intellekt alətlərindən istifadə qaydaları Xəzər Universitetinin Süni İntellektdən İstifadə Siyasətinin 5.1–5.2-ci bəndlərində müəyyən edilmiş prinsiplərə uyğun olaraq, generativ süni intellekt (GSİ) alətlərindən bu fənn üzrə öyrənmə və tədqiqat fəaliyyətlərinə dəstək məqsədilə istifadə edilə bilər. GSİ tələbənin öz düşünmə, təhlil və tədqiqat fəaliyyətini əvəz etməməlidir. Tələbə GSİ-dən istifadə etdikdə istifadə etdiyi aləti və ondan hansı məqsədlə yararlandığını işində qeyd etməlidir. GSİ tərəfindən təqdim olunan məlumatlarda səhvlər və qeyridəqiqliklər ola biləcəyindən, tələbə istifadə etdiyi məlumatların düzgünlüyünü və etibarlılığını yoxlamalıdır. Bütün hallarda akademik dürüstlük prinsiplərinə əməl edilməli, istifadə olunan mənbələr düzgün göstərilməli və təqdim olunan iş tələbənin öz təhlilini və düşüncəsini əks etdirməlidir. Müəllim tərəfindən konkret tapşırıq üzrə GSİ istifadəsinə məhdudiyyət qoyulduğu halda, həmin tələbə əməl olunmalıdır. GSİ alətlərindən müəllim tərəfindən müəyyən edilmiş hallarda və qismən istifadəyə icazə verilir. GSİ alətlərindən icazə hallarına yol verilə bilər: 1. Xarici dillərdə olan məntlərin tərcüməsində; 2. Yazılı məlumatların redaktə edilməsində; 3. Yazılı mətnlərdə ümumi strukturun formalaşdırılmasında; GSİ alətlərindən icazə hallarına yol verilməməlidir: 1. İstənilən formalı yazılı mətnin tərtib edilməsində; 3. Birmənalı olaraq GSİ alətlərindən istifadə edildikdə; Generativ Süni İntellektdən istifadə qaydalarının 11-ci bəndinə əsasən qaydalara riayət edilmədiyi və ya qaydalarının pozulması halları aşkarlandıqda tətbiq ediləcək tədbirlər aşağıdakı kimi müəyyənləşdirilir: 1. Şifahi və ya yazılı xəbərdarlığın verilməsi; 2. Tapşırığın yenidən təqdim edilməsi;			
Cədvəl (dəyişdirilə bilər)			
Həftə	Tarix	Fənnin mövzuları	Dərslik / Tapşırıqlar
1.	17.09.2026	Sokrataqədərki pifaqorizmdə təhsil: <i>mathematikoi və akousmatikoi</i>	Rəşidov, Z. (2026). Antik yunan fəlsəfəsində Sokrataqədərki dövrün

			tədqiqi: A.O.Makovelskinin əsərləri əsasında. Bakı: “Bəxtiyar-4” nəşriyyatı
2.	24.09.2026	Sokrataqədərki sofistlər: Antik fəlsəfədə təhsil prosesinin sistemləşməsi	Rəşidov, Z. (2026). Antik yunan fəlsəfəsində Sokrataqədərki dövrün tədqiqi: A.O.Makovelskinin əsərləri əsasında. Bakı: “Bəxtiyar-4” nəşriyyatı
3.	01.10.2026	Sokratın əxlaqi sistemində mayevtika və dialog yeni təhsil metodları kimi	Copleston, F. (1993). History of Philosophy. Vol.1. Greece and Rome From the Pre-Socratics to Plotinus. New York: An Image Book
4.	08.10.2026	Ellinizm dövrü fəlsəfəsində təlim, tərbiyə və təhsilin təşkili	Copleston, F. (1993). History of Philosophy. Vol.1. Greece and Rome From the Pre-Socratics to Plotinus. New York: An Image Book
5.	15.10.2026	Patristika və sxolastika: Orta əsrlərdə dini təhsil	Copleston, F. (1993). History of Philosophy. Vol.2. Medieval Philosophy. New York: An Image Book
6.	22.10.2026	Şərq Peripatetizmi: İslami elmlərin tədrisi və Antik irsin tərcüməsi	Fakhry, M.A. History of Islamic Philosophy. New York: Columbia University Press, 2004.
7.	29.10.2026	Təsəvvüfdə mistik təhsil: mürşid və mürid müstəvisində	Fakhry, M.A. History of Islamic Philosophy. New York: Columbia University Press, 2004.
	05.11.2026	İntibah dövrü fəlsəfəsinin antroposentrizm və humanizm mərkəzli təhsil	Copleston, F. History of Philosophy. Vol.3. Late Medieval and Renaissance Philosophy. New York: An Image Book, 1993.
8.	12.11.2026	Yeni Dövr fəlsəfəsində rəasionalizm və empirizm	Copleston, F. History of

		əsas təhsil	Philosophy. Vol.4. Modern Philosophy: From Descartes to Leibniz. New York: An Image Book, 1994.
9.	19.11.2026	Maarifçilik dövrünün fəlsəfəsində təhsilin dünyəvi forma alması	Copleston, F. History of Philosophy. Vol.6. Modern Philosophy: From the French Enlightenment to Kant. New York: An Image Book, 1994.
10.	26.11.2026	Pozitivizmdə təhsilin reallıqdan çıxış edən modeli	Copleston, F. History of Philosophy. Vol.8. Modern Philosophy: Empiricism, Idealism, and Pragmatism in Britain and America. New York: An Image Book, 1994.
11.	03.12.2026	Praqmatizmdə təhsil praktiki fayda kimi	Copleston, F. History of Philosophy. Vol.8. Modern Philosophy: Empiricism, Idealism, and Pragmatism in Britain and America. New York: An Image Book, 1994.
12.	10.12.2026	Con Dyui: təhsildə progressivizm	Copleston, F. History of Philosophy. Vol.8. Modern Philosophy: Empiricism, Idealism, and Pragmatism in Britain and America. New York: An Image Book, 1994.
13.	17.12.2026	Postmodernizm: köhnə təhsil sisteminin dekonstruksiyası	Copleston, F. History of Philosophy. Vol.9. Modern Philosophy: From the French Revolution to Sartre, Camus, and Levi-Strauss. New York: An Image Book, 1994.
14.	24.10.2026	Müasir dövrün təhsil problemləri: liberalizm və neoliberalizm kontekstində	Copleston, F. History of Philosophy. Vol.9. Modern Philosophy: From

			the French Revolution to Sartre, Camus, and Levi-Strauss. New York: An Image Book, 1994.
15.	31.10.2026	Ümumiləşdirmə və imtahana hazırlıq	
		Final imtahanı	